

Atmirušās koksnes nozīme saimnieciskajos priežu mežos īpaši aizsargājamo saproksilo vaboļu sugu saglabāšanā

10.12.2020.

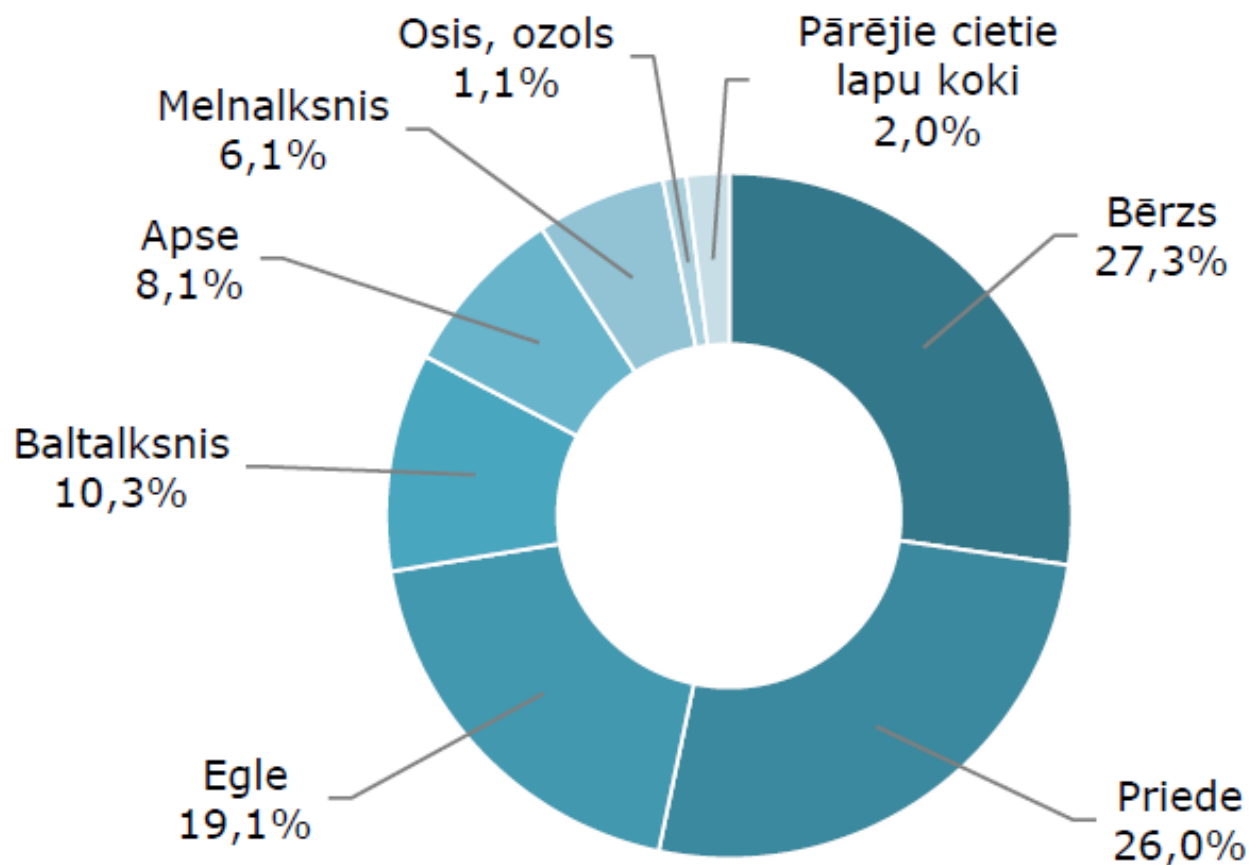
Dr. biol. Uldis VALAINIS, Dr. Biol. Maksims BALALAIKINS
Daugavpils Universitāte, Dzīvības zinātņu un tehnoloģiju
institūts

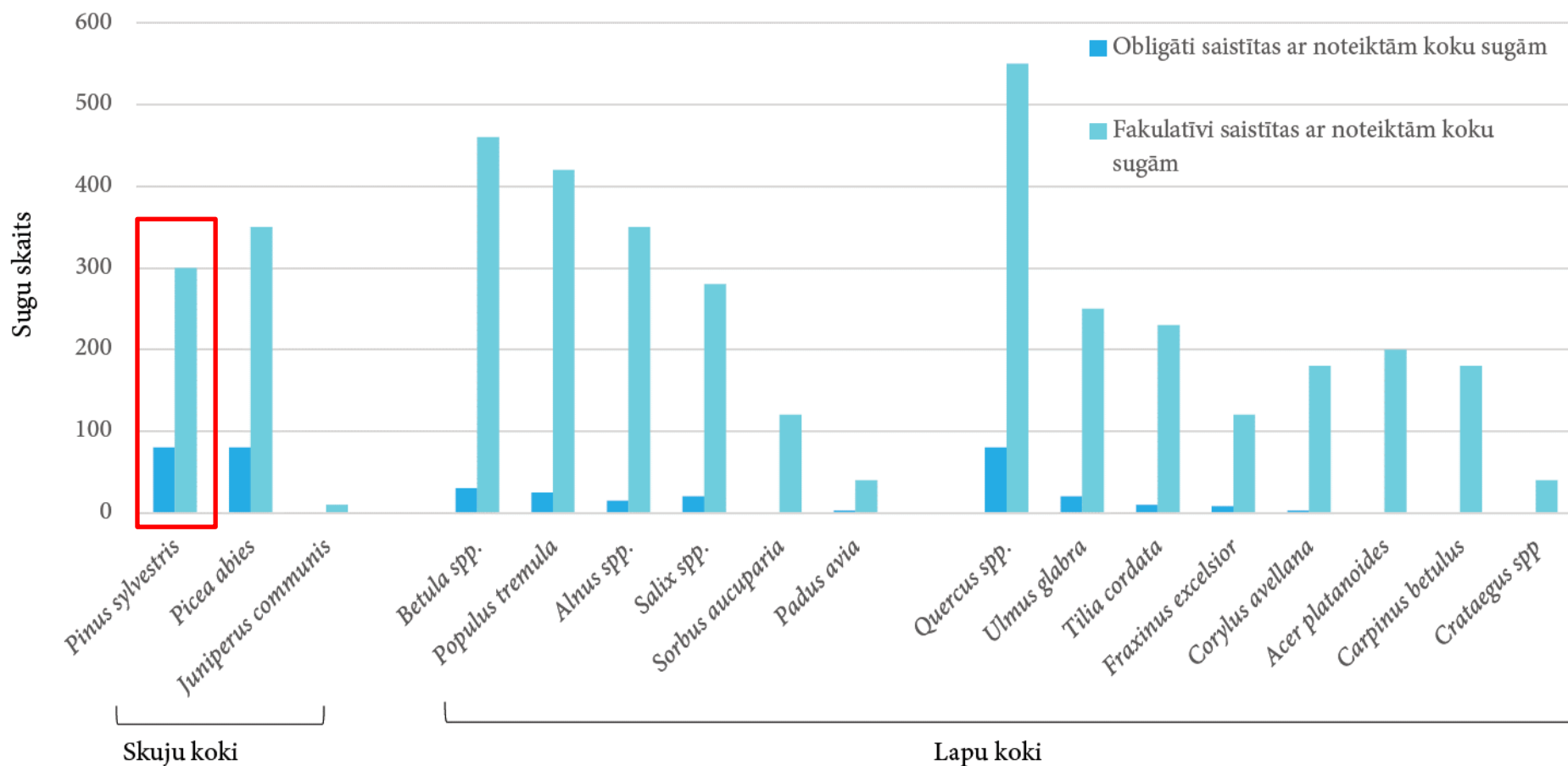
Dr. biol. Mārtiņš KALNIŅŠ
AS Latvijas valsts meži

Mežaudžu platību struktūra pēc koku sugas Latvijas mežos

Priežu mežu nozīme vaboļu sugu daudzveidības saglabāšanā

Ziemeļeiropā sastopamo saproksilo vaboļu sugu saistība ar konkrētām koku sugām

Sugu aizsardzība

- ✓ MK noteikumi Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, (pieņemti 14.11.2000.) **7 vaboļu sugas, kas saistītas ar priežu koksni.**
- ✓ MK noteikumi Nr.940: “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” (pieņemti 18.12.2017.). **4 vaboļu sugas, kas saistītas ar priežu koksni.**
- ✓ Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību. **2 Latvijā sastopamas vaboļu sugas, kas saistītas ar priežu koksni.**

Latvijā aizsargājamās ar priedēm saistītās vaboļu sugas

ĪA, MIK, PD

Šneidera
mizmīlis

ĪA, PD

Svītrainais
kapuķīrmis

ĪA, MIK

Priežu
svekotājkoksgrauzis

Latvijā aizsargājamās ar priedēm saistītās saproksilās vaboļu sugas

ĪA

Skujkoku dižkoksngrauzis

ĪA

Priežu dižkoksngrauzis

Latvijā aizsargājamās ar priedēm saistītās saproksilās vaboļu sugas

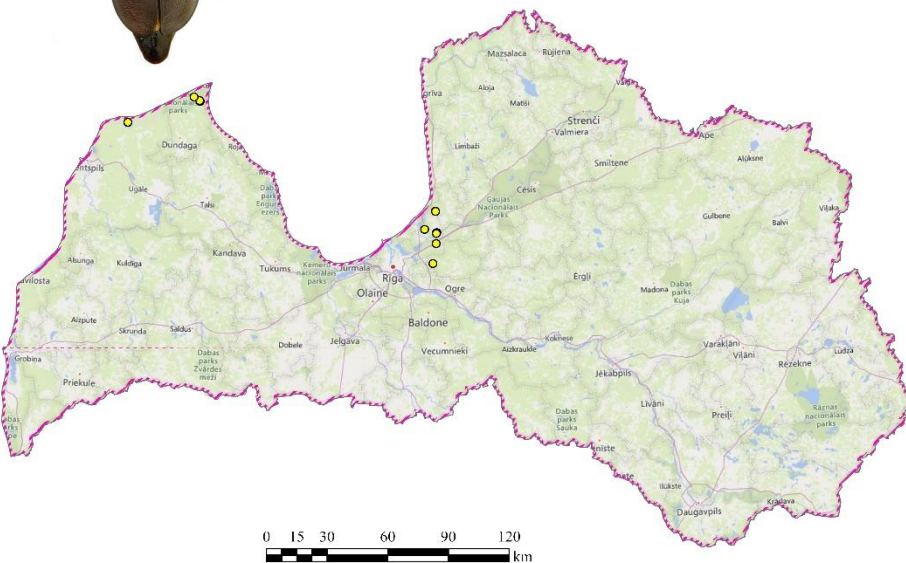

Liels dižkoksngrauzis

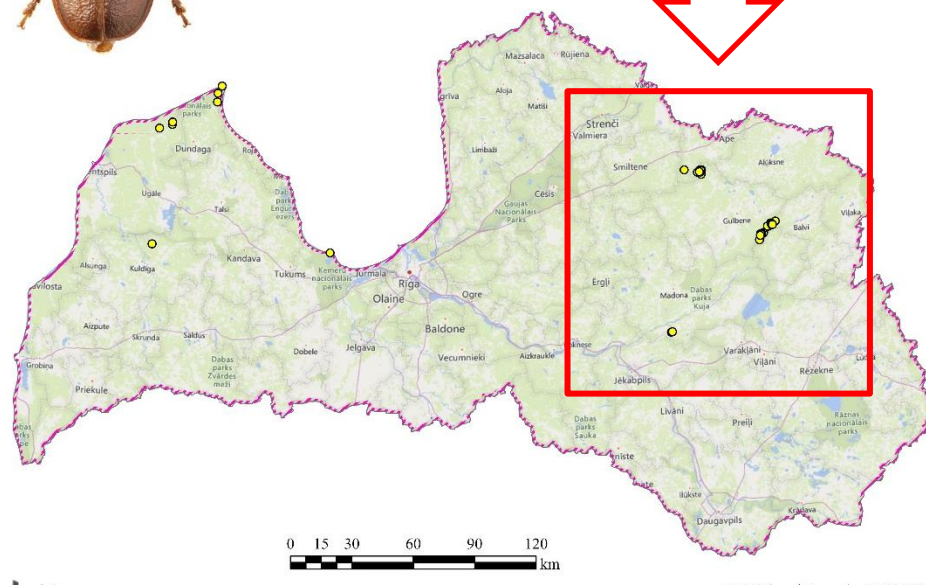

Skujkoku dižkoksngrauzis

Kā nodrošināt šo sugu aizsardzību?

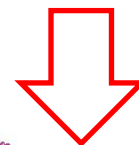

Lielā dižkoksngrauža *Ergates faber* sastopamība Latvijā (DDPS “OZOLS” dati)

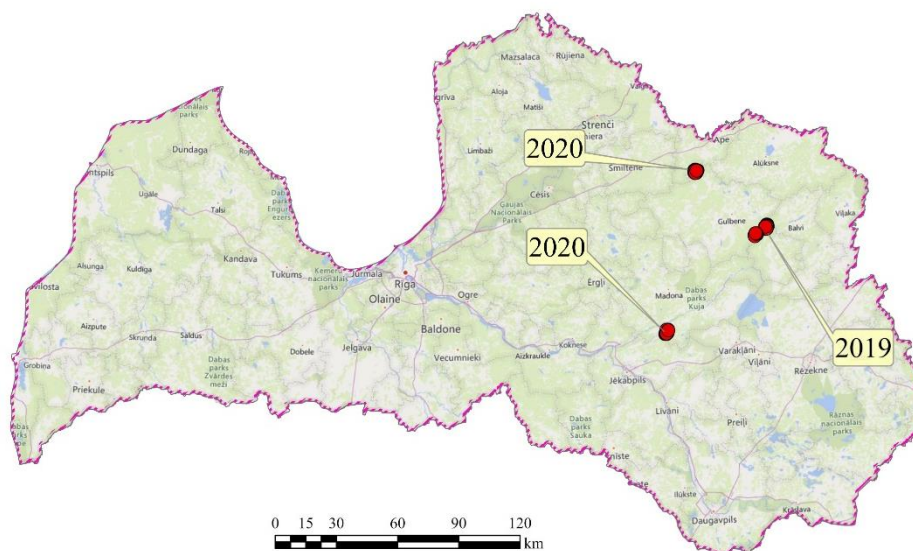
Skujkoku dižkoksngrauža *Tragosoma depsarium* sastopamība Latvijā (DDPS “OZOLS” dati)

2019. un 2020. g. pēc LVM pasūtījuma veikta dzīvotņu inventarizācija

Pētījuma mērķis

Veikt ar priežu mežiem saistīto apdraudēto ksilofāgo vaboļu sugu inventarizāciju skujkoku dižkoksngrauža (*Tragosoma depsarium*) atradnēs un potenciālajās dzīvotnēs Austrumvidzemes un Ziemeļlatgales reģionos kopumā 597,94 ha lielā platībā un sagatavot praktiskus ieteikumus sugas aizsardzībai.

Pētījuma metodika

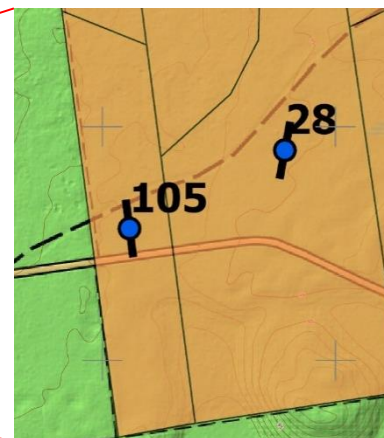
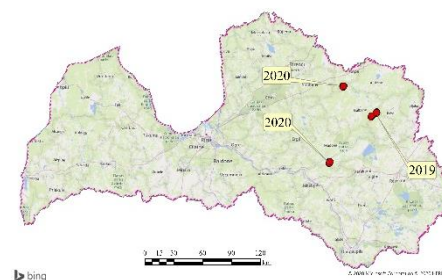
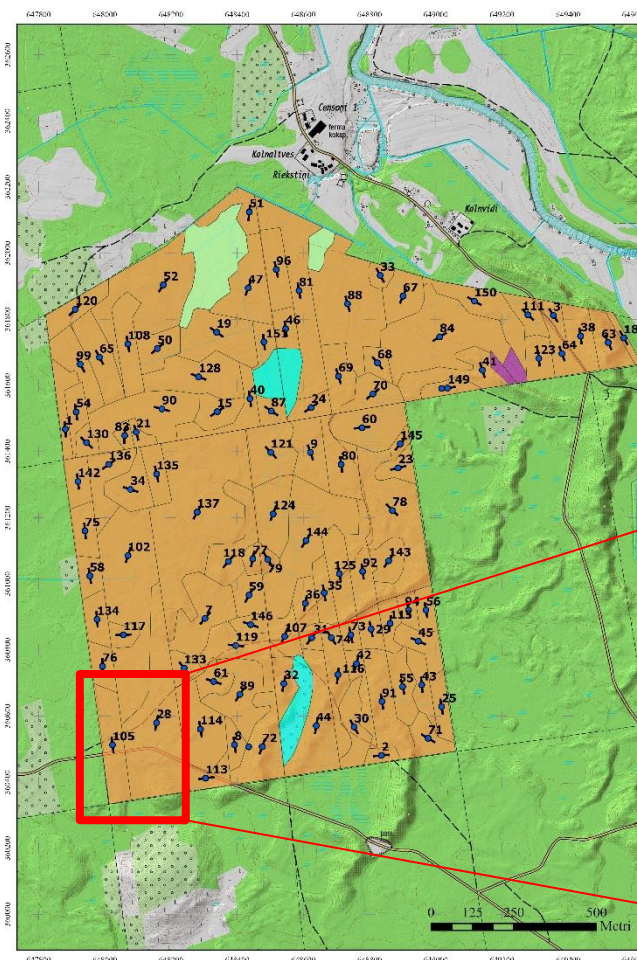
Nogabals

Transeкта

Kritala

Pētījuma metodika

Nogabala līmenī ievāktie parametri:

- ✓ nogabalu raksturojošās koku un krūmu sugas 1., 2. stāvā, krūmu un lakstaugu stāvā (procentuāls vērtējums);
- ✓ atmirušās koksnes struktūras tās grupējot pēc izmēra – 10-24 cm un ≥ 25 cm un stāvokļa – sausoknis vai kritala (precīzs skaits);
- ✓ apsekošanas laikā konstatēto aizsargājamo sugu atradnes;
- ✓ piezīmes – mitruma pakāpe, reljefa īpatnības u.c.

Pētījuma metodika

50 m X 10 m transektas līmenī ievāktie parametri:

- ✓ dižkoksngraužiem potenciāli piemērotā atmirusī koksne (kritalas) - uzmērītas priežu kritalas, kuru diametrs pie pamatnes >10 cm.
- ✓ citu koku sugu atmirusī koksne (kritalas) – uzmērītas citu koku sugu kritalas, kuru diametrs pie pamatnes kas >25 cm

Pētījuma metodika

Katras dižkoksngrauža apdzīvotas kritalas līmenī ievāktie parametri:

- ✓ koka diametrs izskrejas vietā;
- ✓ izskreju skaits un pozīcija (attiecībā pret debesspusēm);
- ✓ koksnes mitruma pakāpe (sausā, vidēji mitra, mitra) vietā, kur tiek atrastas izskrejas;
- ✓ izskreju skaits, vecums (šī gada, vecāka);
- ✓ izskreju izvietojums uz koka stumbra (kritalas lejasdaļā – tuvāk zemei, sānos, virspusē).

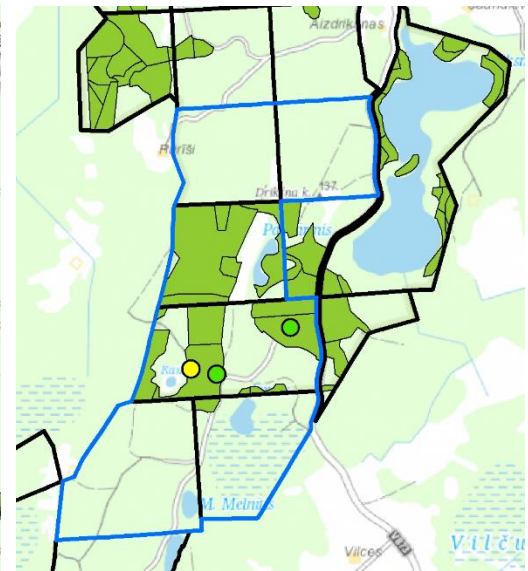
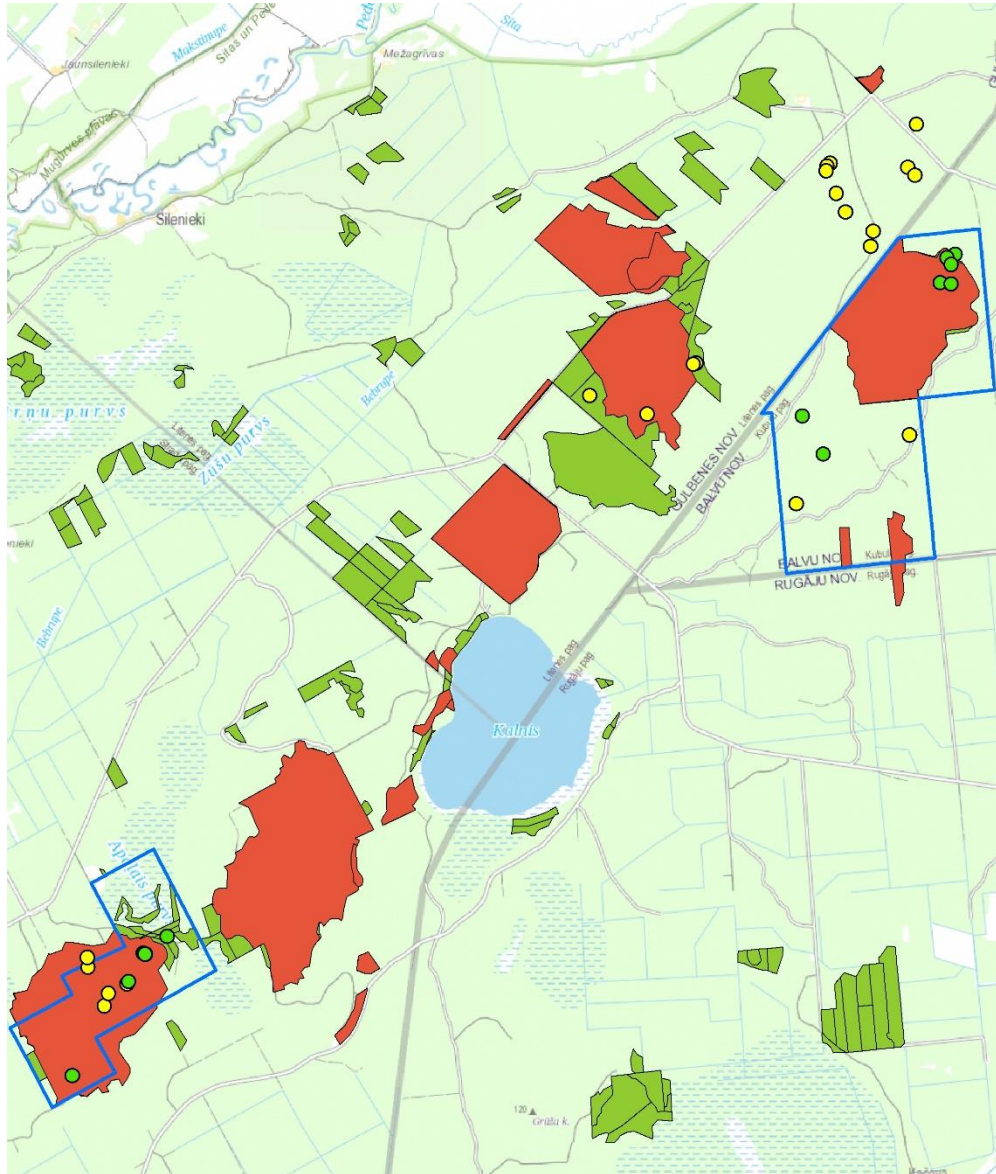
Rezultāti

Inventarizācijas rezultātā skujkoku dižkoksngrauzis *Tragosoma depsarium* konstatēts 24 atradnēs.

Pētījumu rezultātā iegūti papildus dati arī par citu īpaši aizsargājamo un reto vaboļu sugu izplatību:

- ✓ Šneidera mizmīlis *Boros schneideri* konstatēts 24 atradnēs
- ✓ asinssarkanais plakanis *Cucujus haematodes* 15 atradnēs
- ✓ lielā krāšņvabole *Chalcophora mariana* konstatēta 8 atradnēs

Rezultāti

Rezultāti

- ✓ Konstatēta statistiski būtiska atšķirība priežu kritalu skaitā (gan līdz 25 cm, gan virs 25 cm) starp meža nogabaliem, kuros ir konstatēts skujkoku dižkoksngrauzis un kuros nav. Priežu kritalu daudzums nogabalos, kuros konstatēts skujkoku dižkoksngrauzis bija lielāks nekā nogabalos, kuros suga netika konstatēta.
- ✓ Efekta lieluma koeficients rāda, ka lieldimensionālām kritālām (>25 cm) ir lielāka nozīme ($r=0.48$), nekā mazdimensionālām (10-25 cm) ($r=0.35$).

Secinājumi

- ✓ Lai gan skujkoku dižkoksngrauzis *Tragosoma depsarium* pamatā apdzīvo vecākas mežaudzes, tomēr mēdz būt sastopams arī briestaudzēs vai izcirtumos pie nosacījuma, ja ir atrodamas sugai piemērotas kritalas.

Secinājumi

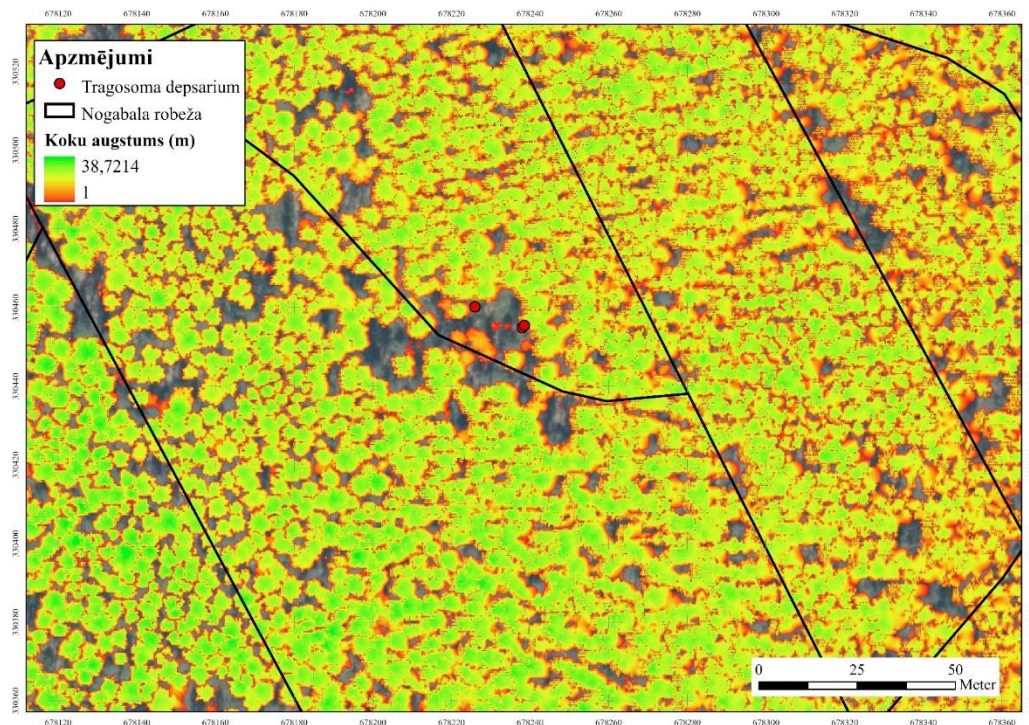
Secinājumi

- ✓ Skujkoku dižkoksngrauža dzīvotnēs saimnieciskajos mežos būtiska ir tieši lielo dimensiju (diametrs ≥ 25 cm) atmirušās koksnes saglabāšana, jo tā spēj nodrošināt sugām piemērotus mikrobiotopus ilgākā laika periodā.

Secinājumi

- ✓ Sugas sastopamību apdraudošs faktors ir noēnojuma palielināšanās dzīvotnēs, tādēļ ne visos gadījumos neiejaukšanās režīms ir piemērotākais dzīvotņu apsaimniekšanas veids.

Paldies par uzmanību!